

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

ICHKI MAKONDA FITODIZAYNNI SHAKLLANTIRISH XUSUSIYATLARI.

Maxamatov Mirabbos Safarovich

*Jizzax politexnika institute "Arxitekturaviy loyihalash kafedirasi" assistenti
(3-sho'ba, +99850 511-10-36, maxamatovmirabbos@gmail.com)*

Akirabov Kamronbek Ilxom o'g'li

*Jizzax politexnika instituti "Arxitekturaviy loyihalash kafedirasi
722-24 Arxitektuta 2-bosqich talabasi Arxitektura*

Annotatsiya: *ushbu maqolada men o'simliklarni ofisning ichki dizayniga va boshqa xonalarning dizayniga ularning biologik muvofiqligi, ekologik xususiyatlari, ichki havoning sifatini yaxshilash qobiliyatini hisobga olgan holda ilmiy asoslangan holda kiritishni ko'rib chiqaman.*

Kalit so'zlar: *fitodizayn, fitosred, fitoergonomika, konfor, interyer, o'simliklar, fitokompozitsiya, landshaft.*

Kirish. Inson hayoti tabiat va shuning uchun o'simliklar hayoti bilan uzviy bog'liqdir. Uyni o'simliklar bilan bezash odati, ehtimol, yil davomida yovvoyi tabiat elementlarini uyda ushlab turishga urinish sifatida fasllarning keskin o'zgarishi bo'lgan mamlakatlarda paydo bo'lgan. Turli xonalarning ichki qismini shakllantirishda o'simliklardan foydalanish hozirgi vaqtda shaharlarning keng miqyosda urbanizatsiyasi tufayli insonning tabiatga yaqinroq bo'lish tabiiy ehtiyojidan kelib chiqadi. Sog'liqni saqlash insonning eng qimmatidir, bu hayotning birinchi kunidan boshlab uni saqlab qolish uchun zarur bo'lgan barcha tashabbuslar muvaffaqiyatining kalitidir. Shubhasiz, insonning jismoniy va ruhiy salomatligi holatiga nafaqat turmush tarzi, balki uning yashash muhitining holati ham muhim ta'sir ko'rsatadi.

Asosiy qism. Zamonaviy odam ko'p vaqtini binolarda o'tkazishga majbur bo'ladi, shuning uchun odam ularda o'zini qulay his qilishi muhimdir. Qulaylik uchun zarur shartlardan biri bu xonalarda yovvoyi tabiat elementlari – hayvonlar yoki o'simliklarning mavjudligi. Ko'rinishidan, bu insonning o'zi yovvoyi tabiatning bir qismi ekanligi va u bilan birligini his qilish juda muhimligi bilan bog'liq. Shubhasiz, shuning uchun qadim zamonlardan beri inson tabiat zarralarini o'z uyiga ko'chirishga intilgan. Ushbu muammoni ichki obodonlashtirish yoki fitodizayn muvaffaqiyatli hal qiladi. "Fitodizayn" so'zi ikkita tarkibiy qismdan kelib chiqadi: "fito" – ya'ni o'simliklar bilan bog'liq va "dizayn" - bu ob'ektlarning badiiy dizayni, estetik ko'rinishni loyihalash. Shunday qilib, fitodizayn - bu o'simliklar yordamida interyer va landshaftlarning estetik ko'rinishini badiiy loyihalash. "Fitodizayn" atamasi o'tgan asrda paydo bo'lgan, ammo odamlar qadim zamonlardan beri o'z uylarini gullar va o'simliklar bilan bezatib kelmoqdalar. Qadimgi davrlarda ham odamlar o'simliklar uyda ma'lum bir atmosferani yaratishga yordam berishini bilishgan. Qadimgi Misr aholisi o'z saroylarini tsiperuslar bilan bezashgan, rimliklar bu maqsadlar uchun dafna

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

daraxtlarini afzal ko'rishgan va xitoyliklar azaleadan foydalanganlar. O'sha uzoq vaqtlarda uy o'simliklari juda boylarning imtiyozi edi. Hindistonda, agar kambag'al odam o'z uyida orkide o'stirsa, bu hatto jinoyat deb hisoblangan. Fitodizayn-XX asrda paydo bo'lgan va turli xil ichki buyumlarni tabiiy (o'simlik) materiallar bilan bezashga qaratilgan badiiy va konstruktiv faoliyatning yangi turi.

Fitodizaynning vazifalari xona havosini tozalash va sog'lomlashtirish, uni inson salomatligiga foydali ta'sir ko'rsatadigan moddalar bilan namlash, ionlashtirish va boyitish, shuningdek qulay va estetik jihatdan yoqimli muhit yaratishdir. Akademik A.M.Grodzinskiy fitodizaynning oltita asosiy vazifasini ajratib ko'rsatadi Shakl va rangning go'zalligi orqali o'simliklarning odamlarga estetik va ruhiy ta'siri.

Fitodizayn o'simliklar obyekt dunyosi bilan organik birlashishi orqali o'simliklardan foydalangan holda me'moriy muhitni shakllantirishda yangi yo'nalishni anglatadi. Ichki fitosredani shakllantirishda ham sun'iy, ham tabiiy o'simliklar qo'llaniladi. Tabiiy o'simliklardan foydalanish ayniqsa samarali. Ma'lumki, o'simliklar katta biologik faollikka ega bo'lgan uchuvchi moddalarni — fitontsidlarni chiqaradi, bu insonning hayotiy jarayonlarini rag'batlantirishga, organizmdagi metabolizmni va nafas olish jarayonini yaxshilashga yordam beradi.

Insonning hissiy va jismoniy holatiga uyg'un va foydali ta'sir ko'rsatadigan yopiq o'simliklarni sotib olish va joylashtirishda quyidagi muhim omillarni hisobga olish kerak

1. Har qanday o'simlik uchun yashash uchun eng mos va tanish sharoitlar zarur.
2. Zavodning ekologik va energiya maqsadini hisobga olish kerak.
3. O'simlik uslubini xonaning ichki qismining uslub yo'nalishi bilan birlashtirish kerak.
4. O'simlik xonaga mutanosib bo'lishi kerak.
5. O'simlik uchun mos fon.
6. O'simliklar bir-biriga mos kelishi kerak.
7. Har bir o'simlik uchun mos ekish moslamasi.

Turli xonalarning fitodizaynini shakllantirish xususiyatlari landshaft dizaynining tabiiy vositalaridan foydalangan holda ketma-ket dizayndan iborat. Birinchidan, fitokompozitsiyalar (harorat, namlik, yorug'lik, gaz va boshqalar) joylashgan muhitning ekologik va ergonomik parametrlari tahlil qilinadi. Atrof-muhitning ifloslanish darajasi makro va mikro darajadagi zararli moddalarni chiqarish manbalari bilan belgilanadi. Mehnat jarayonining tabiati, uning intensivligi, charchoqning darajasi va o'ziga xos xususiyatlari aniqlanadi.

Fitokompozitsiyalar assortimenti mikroiklimning xususiyatlarini, ishlab chiqarish jarayonining xususiyatini hisobga olgan holda tanlanadi, shuningdek o'simliklarning biologik xususiyatlari (ularning zarur fitoaktivligi, o'simliklarning o'sishi va rivojlanishi uchun normal sharoit yaratish, yorug'lik, harorat va boshqalar) hisobga olinadi. Keyin funktsional muammolar hal qilinadi, fitokompozitsiyalarning fazoviy tashkiliy xususiyatlari hisobga olinadi: bo'shliqlarni ajratish yoki ularni izolyatsiya qilish, to'siqlar va shovqin, chang, gaz

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

va boshqalardan himoya qilish uchun kompozitsiyalar yaratish. fitokompozitsiyalarning ichki makonga joylashishi nihoyat aniqlanadi va ularning sanitarizatsiya ta'siri bashorat qilinadi.

Xulosa. Yopiq o'simliklarsiz uyning ichki qismi ko'pincha zerikarli va monoton bo'lib ko'rinadi, jonli tasavvur va shaxsiyatdan mahrum. Yopiq o'simliklar, ularning ko'katlari va yangiligi har doim uyga iliqlik va qulaylik bag'ishlaydi, egalarining mehmondo'stligini ta'kidlaydi va har qanday interyerga yorqin, nafis jonli notani olib keladi.

Uyingizni gullar va ko'katlar bilan bezashda siz ba'zi muhim tafsilotlarni bilishingiz kerak, ularsiz makonni uyg'un ravishda bezash mumkin emas: - gullaydigan yorqin o'simliklar uchun engil fon eng mos keladi; - baland o'simliklar yoki standart daraxtlar past shiftni vizual ravishda uzaytiradi; - nozik nozik gullar qorong'i fonni suyultiradi; - o'simlik uchun idishning materiali va shakli ichki uslub bilan birlashtirilishi kerak. – o'rtada osilgan poyalari bo'lgan savat turadigan kompozitsiya yuqori shiftni optik jihatdan kamaytiradi; - chiaroscuro o'yinini tashkil qilishda o'simliklarning tabiiy bioritmlari uchun sun'iy yoritish zarurligini unutmang. - xonada mavjud bo'lgan barglar, devor qog'ozi, mebel va boshqa materiallarning rang palitrasi qanday birlashtirilganiga etibor berishingiz kerak. O'simliklarni tizimlashtirish ichki fitodizaynning muhim tarkibiy qismlaridan biridir. Tasavvur yordamida, hatto uyda ham siz mini-tosh bog', kichik suv bog'i yoki issiqxonani tashkil qilishingiz mumkin. Bunga ra yordam berishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI.

1. Ефимов А. В. и др. Дизайн архитектурной среды: Учебник для вузов. – М.: Архитектура-С, 2005, 504с., илл.
2. Клевенская Т.М. Цветы в интерьере: Альбом. – М.: Агропромиздат, 1990.
3. Крижановская Н.Я. Основы ландшафтного дизайна./Серия «Строительство и дизайн». – Ростов н/Д: Феникс, 2005.-204с., ил.
4. Хессайон Д.Г. Всё о комнатных растениях.- М.: Издательский Дом «Кладезь»,1997.
5. Жонузаков АЭ, Миразимова ГУ. ГОРОДСКИЕ ПАРКИ И НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ЛАНДШАФТНО-ЭКОЛОГИЧЕСКОГО АСПЕКТА. Academy. 2020(11 (62)).

